

nebitvenimi razlikami.¹⁵³ Naš Tz. zahteva soglasnost za spremembo družbinega podjetja in za spojitev, razen če družbina pravila drugače določajo (čl. 215). Posebno kvalificirano večino ($\frac{3}{4}$ v skupščini zastopane osnovne glavnice) zahteva § 97/3 zak. o dr. z o. z. za spremembo d. d. v dr. z o. z. Po deln. reg. (§§ 47/2, 48/1, 55/1) morajo družbina pravila za izvesne važnejše sklepe zahtevati kvalificirano $\frac{3}{4}$ večino vseh oddanih glasov.

(Dalje prihodnjič.)

Zloraba siromaške pravice.

Dr. Fran Skabernè.

Skoro vse evropske države in nekatere izven Evrope priznavajo siromaško pravico in sicer ne samo lastnim marveč tudi tujim državljanom, če je tako dogovorjeno z meddržavnimi pogodbami. L. 1939. je univ. prof. dr. R. Sajovic v svojem „Civilnopravdnem postopniku“ izdaje društva „Pravnik“ navedel 28 tedanjih držav v Evropi in še Japonsko in Združene severoameriške države, katerih pripadnikom je bivša Kraljevina Jugoslavija priznavala siromaško pravico, če so jo zaprosili in kakor domači prebivalci izkazali pogoje za priznavo.

V nekaterih državah jo dajejo samo za pravde, drugod pa tudi za drugovrstne spore, za nepravdne in za kazenske stvari.

Pri nas se po določbah §§ 164 in 174 cpp., § 187 sp. in § 8 zst. sme priznati v pravdnem, nepravdnem, stečajnem in v postopku o prisilni poravnavi, v kazenskem postopku za zasebne tožbe kakor tudi v pravnih pred razsodišči, toda vedno samo za določno pravno stvar. Če se uvede izvršilni postopek najdalj čez 6 mesecev po dovrstitvi pravde, velja siromaška pravica, priznana za pravdo, tudi za zanj kakor tudi za pravde, ki nastanejo med izvršilnim postopkom in zbog njega. Drugače mora stranka iznova zahtevati, da se ji priznaj siromaška pravica. — V kazenskem postopku (§ 60/3 kp.) odredi sodišče obdolžencu, če po svojih imovinskih razmerah ne more poravnati stroškov obrambe, na njegovo zahtevo branilca kot zastopnika siromašnih, da ga brani na glavni razpravi in obrazloži prijavljena pravna sredstva.

Za pravdanje dobi stranka s priznavo siromaške pravice po § 165 cpp. zlasti oprostitev od plačevanja taks in drugih državnih pristojbin, oprostitev od pologa varščine

¹⁵³ Hallstein, Aktienrechte der Gegenwart, 1951, 171 sl.

za pravdne stroške, pravico zahtevati, naj se ji postavi odvetnik, ki naj se začasno zanjo brezplačno pravda, toda samo, kolikor je za pravdo predpisano zastopanje z odvetnikom, nadalje začasno oprostitev od plačevanja pristojbin, potnih stroškov, dnevnic itd. za odposlane sodne organe, priče, izvedence itd.

Dočim se v mnogih drugih državah najprej in v prvi vrsti siromašni stranki dodeli odvetnik in se razen tega dajejo omenjene olajšave (oprostitev od taks in drugih stroškov), je pri nas mogoče, da stranka dobi odvetnika in omenjene olajšave, (to imenujmo „veliko pravico“), ali pa da si sama vzame in plača odvetnika in potem zaprosi za podelitev olajšav („mala pravica“). Ta možnost izhaja že iz besedila § 165 cpp., priznava jo pa tudi naša judikatura (n. pr. judikat Zagreb SS z dne 11. februarja 1952, Mjes. 1952, 140: „Okolnost, da zastopa stranko v pravdi odvetnik, ni zapreka, da bi se ji ne podelila siromaška pravica“).

Predpostavka za priznavo siromaške pravice za pravedanje — in ta nas v prvi vrsti zanima — je, da stranka, ki ne zmore pravnih stroškov brez škode za zasilno vzdrževanje same sebe in svoje rodbine, to v prošnji dokaže s potrdilom o imovinskem stanju, ki ga izda predsednik (načelnik) občine, v katere območju ima stranka svoje stalno prebivališče. Ako naj stvar teče pred okrožnim sodiščem, se siromaška pravica ne sme priznati za tožbe, če stoji proti tožbenemu zahtevku nepristojnost sodišča, nedopustnost redne pravdne poti, pravnomočno razsojena stvar ali okolnost, da pravda že teče. Če glede tega ne zadoščajo navedbe strank, je pojasniti dejansko stanje z zaslišanjem predlagatelja, po potrebi pa tudi na kakšen drug primeren način. — Tako določa § 188/5 sodnega poslovnika. Ta določba se pa običajno prezre in nismo še slišali, da bi toženec, ki uveljavlja katerega izmed navedenih pravdo ovirajočih ugovorov, tudi zahteval, naj se zaradi tega tožilcu ne prizna ali odvzame že podeljena siromaška pravica.

Razen omenjenih dejstev ali ugovorov pa naš zakon ne pozna drugih pogojev ali ovir proti priznavi siromaške pravice. § 164 cpp. določa, da sme sodišče „skrbno ocenjuje vse okolnosti“ priznati siromaško pravico. Pri teh besedah bi se dalo misliti, da sodišče more ocenjevati tudi druge okolnosti kakor pa samo dokaz siromaštva v smislu istega paragrafa. Kaj naj pač tako vsestransko razmišlja, ko ima pred seboj potrdilo, izdano po določbah uredbe o izdajanju in potrjevanju potrdil o imovinskem stanju z dne 4. januarja 1952, Sl. No. 14-VI/57, in gre za to, ali so-

dišče verjame podatkom ali ne in ali zadostuje za priznavo siromaške pravice? Možnost drugačne interpretacije izključuje pa nedvoumno besedilo člena 12/4 pravilnika za izvrševanje zakona o sodnih taksah, ki odreja, da se sme priznati prosilcu siromaška pravica, če dokaže, da ne zmore pravnih stroškov, ne da bi bilo to na škodo najnujnejšim življenjskim potrebam njegovim in njegove rodbine.

Od prosilca za siromaško pravico se pa po zakonu ne zahteva, naj vsaj verjetno izkaže, da bo njegova tožba ali obramba imela uspeh in da ne toži ali se ne spušča v pravdo iz objesti.

Odvetnik, ki je po § 165 štv. 3, cpp. postavljen za zastopnika siromašni stranki, sme po čl. 27 uvodnega zakona k cpp. pač predlagati pravnemu sodišču prve stopnje, naj ga razreši dolžnosti zastopanja, če smatra uveljavljanje ali obrambo pravic, ki sta mu izročeni, za objestni in breznamni. Sodišča takim predlogom navadno ugajajo, včasih pa tudi ne, zlasti če se boje, da jih bo prosilec - kverulant preplaval s pritožbami, ako mu ne ustrežejo.

Kadar sodišče ugodi odvetnikovemu predlogu, prosilec izgubi siromaško pravico. Če pa odvetnik ne predlaga razrešitve, dasiravno je prepričan o objestnosti ali brezupnosti tožbe ali obrambe, in stvar vendar prevzame, ali če stranka vzame odvetnika in potem po njegovem nasvetu zaprosi in dobi oprostitev od plačevanja vseh taks in pristojbin, ki so naštete v § 165 cpp., nasprotna stranka in sodišče nimata nobenega sredstva zoper objestno ali pravno neosnovano pravdanje, ki ga vsili siromašna stranka. § 1295 odz. določa, da je tisti, ki namenoma prizadene škodo na način, ki greši zoper dobre šege, odgovoren zato, toda ako se je to zgodilo v izvrševanju kakšne pravice le, ako je imel očiten namen, drugemu škodovati. § 504 cpp. pa določa: „Če spozna sodišče, da se je pravdala stranka, ki je v pravdi propadla, očitvidno iz objesti, jo sme obsoditi na predlog nasprotne stranke, da mora plačati stranki, ki je zmagala, kot odškodnino znesek, ki ustreza okolnostim.“ Toda to so le sredstva za povrnitev škode, ko je pravda že končana, ali vsaj končana na prvi stopnji, in so tudi brez vsakega pomena nasproti siromašni stranki, ker se od nje prisojena odškodnina ne more izterjati. Ni pa druge določbe v naših zakonih, ki bi preprečila objestno vložitev tožbe in objesten začetek pravde in s tem škodo, ki bo zadela toženca.

Zaradi teh pomanjkljivosti se vršijo velike zlorabe siromaške pravice. Ljudje vlagajo tožbe iz maščevalnosti, škodoželjnosti in drugih nizkih nagibov in skoro vsako sodišče ima v svojem območju kverulanta, ki muči sodišče in prizadete osebe s svojimi izmišljenimi zahtevki, tožbami in vlogami. Pri nekaterih kverulantih gre to tako daleč, da bi bila umestna uvedba preklicnega postopka. So pa tudi tožilci, ki tožbe vlagajo zgolj v namenu, da tožencu povzročijo nemir in stroške. Nedavno je neki odvetnik tožbeni zahtevek svojega klienta s siromaško pravico omejil na dajatve za zadnja tri leta, ker je bilo to, kar je klient več zahteval, zastarano. Klient mu je pa to očital kot disciplinski prekršek, češ, da bi moral vtožiti celotni zahtevek. Hotel je namreč, naj toženec za svoje pravdne spise plačuje takse in honorarne stavke odvetnika po višjem petitu in ima zato večjo škodo.

Taki in drugi ljudje, ki imajo dvomljive terjatve ter jih skušajo kolikor mogoče poceni uveljaviti in nasprotnika oškodovati, pa so v imovinskem stanju, da se jim siromaška pravica ne bi mogla priznati, se kaj radi poslužujejo cesij. Svoje terjatve odstopajo osebam (če treba, popolnoma neznanim ljudem iz hiralnice), ki se potem pravdajo s siromaško pravico, ne da bi sploh vedeli, kakšna terjatev jim je bila cedirana. Znan mi je tale primer:

C(edent) je imel terjatev, jo razdelil na dve, eno je odstopil svoji kuharici, drugo neki preužitkarici. Ženskama je najel odvetnika, ki je priskrbel siromaško pravico za oprostitvev taks in pristojbin. Tožbi, ki sta bili vloženi v imenu teh dveh žen, sta bili naperjeni zoper M-a. Ta bi pa imel nevarno pričo v osebi N-a. Zato je tožba izumetničila soobveznost N-a in sta bila tožena M. in N.

S tem je C. dosegel, da se je (njegova) pravda vodila brez taks in drugih sodnih stroškov, da je bil on zaslišan kot priča in ne kot stranka, N. pa samo kot stranka. Kako neosnovana je bila tožba zoper N-a, se vidi potem, da tožiteljici, ki sta propadli v prvi stopnji, niti nista vložili priziva zoper N-a.

Torej pravi cvetober najstarejših pravdarskih trikov! Vprav primeri zadnjega časa so me vzpodbudili, da opozorim na ta plevel v našem pravnem življenju, napišem te vrstice in pokažem, kako je potrebno, da se zakon glede siromaške pravice modernizira.

Že kadar se tožilec s siromaško pravico bori v dobri veri in misleč, da je njegov tožbeni zahtevek popolnoma utemeljen, se tožencu godi krivica. Če propade, mora porav-

nati tožbeni zahtevek, plačati stroške svojega in tožilčevega odvetnika in vse obojestranske takse in druge stroške. Če zmaga, mora plačati svojega odvetnika, vse takse in druge stroške na svoji strani, ne more jih pa izterjati, ker je siromašna stranka navadno brez sredstev. Ima torej samo škodo in podoba je, kakor da bi bila siromašna stranka privilegirana, kar ni združljivo z občnim pravnim načelom, da smo pred zakonom vsi enaki.

Koliko bolj se mora obžalovati toženčev položaj in obsoditi počenjanje tožilca, ki se tožari iz objesti ali kakega nizkomiselnega nagiba, obsoditi pa tudi pravni red, ki to dopušča. Ako ne bi vedeli, da so imeli zagovorniki Kleinovega cpr. težave, ko so hoteli v drugih državah pri sestavi novih nacionalnih cpr. kodificirati prejšnji preskušeni avstrijski civilni pravdni red, in so se zato trudili prevzeti ga kar največ en bloc, in da je tedaj precej veljala misel, naj imajo Avstriji nasledstvene države zaradi sosedstva in gospodarskih stikov kolikor mogoče enake zakone, bi se glede siromaške pravice morali čuditi, da zakonodavci imenovanih držav niso posnemali kaj boljšega, ko so nekatere druge države imele to snov že prav lepo urejeno.

Siromaška pravica, ali boljše zloraba te pravice, je tolikanj zgražala odvetnike, da je bil ta predmet postavljen na dnevni red kongresa Mednarodne unije odvetnikov („Union internationale des avocats“), ki se je vršil v Budimpešti v septembru 1938. Po dolgem posvetovanju je bilo sklenjeno, da se siromaška pravica kot pravni institut vsekakor obdrži, ker se siromašnim strankam mora dati možnost, da izvojujejo pred sodišči svojo pravico. Imeli smo pa tudi pred očmi, da se siromaška pravica smatra za korelat obveznega zastopanja po odvetnikih pri zbornih sodiščih (Glej moje poročilo v Slov. pravniku, št. 1—2, 1939).

V Belgiji se za priznavo siromaške pravice („assistance judiciaire“ ali „le Pro Deo“) zahteva, naj prosilec izkaže svoje siromaštvo in pa verjetnost, da je njegov zahtevek osnovan in da ima on interes na tem, da se uveljavi. Zato mora predložiti vse listine in napovedati druga dokazila, ki se jih namerava poslužiti za utemeljitev svojega zahtevka.

Enako se zahteva v Luksemburgu in na Danskem (kjer postopek imenujejo „fri Proces“).

V Angliji („suing in forma pauperis“) mora prosilec svojo stvar predložiti kakemu odvetniku s popolno pravico

zastopanja in plediranja pred sodišči (torej „barrister“-ju, ne „sollicitor“-ju, ki ustreza francoskemu „avoué“ ali italijanskemu „procurator“-ju). Če tak „barrister“ izreče povoljno mnenje glede pričakovane uspešnosti zahtevka, mora „pauper“ podati izjavo pod prisego („affidavit“), da njegov prikaz vsebuje vse potrebne navedbe in da jih je dal, kakor je najbolje vedel in znal. Razen tega mora izkazati, da razen obleke in vrednosti stvari, ki jo hoče sodno zasledovati, nima več imovine kakor 25 funtov šterl.

Švedski c.p.p. dovoljuje podelitev siromaške pravice, ako zahtevak ni preveč neznaten, da bi se spravil pred sodišče. Sicer se pa pravica takoj prizna, če prosilec ne zahteva podelitve odvetnika; če jo zahteva, pa sodišče stvar preskusi, ali je taka, da je potrebno zastopanja po odvetniku.

SSSR dovoljuje oprostitve sodnih stroškov za naslednje kategorije oseb odnosno stvari: za tožbe „delavnih“ ljudi in delovne pogodbe, tožbe za vzdrževalnine ali odškodnine zaradi usmrtnice, pohabljenja ali siceršnje telesne poškodbe, tožbe članov produktivnih zadrug („arteljev“) zaradi zaslužka v zadružnih delavnicah, izvestne tožbe oblastev in podjetij, ki so že po posebnih določbah oproščena sodnih stroškov, tožbe za zaščito avtorske pravice in za pravice iznajditeljev, končno za tožbe takih oseb, katere ljudsko ali pravdu sodišče spozna za siromašne. — Odvetniki imajo tudi dolžnost, brezplačno zastopati take stranke, ki jih je sodišče spoznalo za siromašne.

V Grčiji dobi siromaško pravico, kdor s spričevalom kakega odvetnika dokaže, da njegova pravda ni očitno objestna. Prosilec ne dobi oprostitve od plačevanja kolkov, pač pa se mu v dekretu, ki dovoljuje siromaško pravico, brezplačno dodelijo za njegovo stvar odvetnik, javni notar in sodni sluga.

Nemški c.p.p. priznava „Armenrecht“... „ako namepravana uveljavitev ali obramba pravice kažeta zadosti nade na uspeh in ni podobe, da bi bila objestna“. Tožbeni zahtevak velja tudi tedaj za objestnega, ako kaka druga stranka, ki ne zahteva siromaške pravice, na enaki dejanski in pravni podstavi s pogledom na verjetnost uspeha ne bi vložila tožbe ali bi jo vložila samo za manjši znesek. — Sodišče sme zahtevati, da prosilec svoje dejanske navedbe verjetno izkaže. Pred priznavo siromaške pravice naj se po možnosti zasliši bodoči nasprotnik siromaške stranke. Predložijo naj se listine, izvršijo naj se poizvedbe pri oblastvih, zaslišijo naj se pričé in izvedenci (ne pod prisego). Siro-

maška pravica se lahko vsak čas odvzame, če se izkaže, da ni bilo ali ni več predpostavk za priznavo. Sklep, s katerim se siromaška pravica prizna, je neizpodbojen. Ako se pa pravica odreče ali odvzame, ima siromašna stranka rekurz, toda samo na eno višjo stopnjo. Če je pravico odzelo prizivno sodišče, rekurza sploh ni.

Prav posebno temeljito in premišljeno so to stvar uredili Italijani.

Zakon je od 30. decembra 1929. in glasi: „Legge sul gratuito patrocinio“, v dobesednem prevodu „zakon o brezplačni zaščiti“, po vsebini in smislu je pa to zakon o siromaški pravici. V tržaški novi justični palači sem videl na okrožnem in apelacijskem sodišču posebne oddelke z napisom „Gratuito patrocinio“ na vratih, kar tudi kaže, da tej pravni instituciji posvečajo posebno pazljivost.

Siromaška pravica se daje za stvari, ki naj teko pred civilnimi, trgovinskimi sodišči ali v drugih kontradiktornih zadevah, nadalje za nepravdne in za kazenske stvari. Nadalje se more tudi priznati za pravde in pravna sredstva pred sodišči in višjim sodiščem za vodopravne stvari.

Za podeljevanje siromaške pravice (ammissione al gratuito patrocinio) so pri tribunalih, apelacijskih sodiščih, ekspoziturah apelacijskih sodišč (sezione distaccata di corte d'appello), kasacijskem sodišču, državnem svetu in pri prefekturah (zastran upravnih sporov pri „Giunta provinciale amministrativa“) postavljene posebne komisije.

Pri tribunalih, torej sodiščih, ki ustrezajo našim okrožnim, so člani komisije: en sodnik, aktiven ali upokojen, ki predseduje, en zastopnik državnega tožilstva in en odvetnik, ki ga določi odvetniška zbornica („Consiglio dell'ordine degli avvocati“, sedaj „Sindacato degli avvocati“). Ta komisija odloča tudi glede stvari, ki naj tečejo pred preturami (pri nas okrajnimi sodišči) v območju tribunala.

Siromašni stranki se dodeli odvetnik zaradi začasno brezplačnega zastopanja. Nadalje se začasno oprosti vseh taks, pristojbin in stroškov, kakor pri nas po § 165 c.p.p., se pa s temi zneski v posebnih registrih obremenijo. Tudi oglasi, ki so potrebni v službenem listu in drugih novinah, se za stranko preskrbijo brezplačno. Če pa stranka v pravdi podleže, mora zaradi pravnega sredstva, ki ga hoče vložiti na višjo stopnjo, pri komisiji za siromaško pravico, ki je postavljena pri tej višji stopnji, prositi za vnovično priznavo pravice.

Podeljevanje siromaške pravice je pod nadzorstvom državnih tožilcev pri apelacijskih sodiščih, pri ekspoziturah apelacijskih sodišč in pri tribunalnih.

Za podelitev te pravice se zahteva:

1. siromašno stanje,
2. verjetnost ugodnega uspeha pravde ali stvari.

Kakor pri nas, se pa ne zahteva popolno siromaštvo, „nulla tenenza“, marveč samo nezmožnost prosilca za plačilo pravnih stroškov; dovoljuje se pa pravica tudi pravnim osebam (pri nas samo fizičnim osebam in rodbinskim za drugam).

V svoji prošnji mora prosilec prikazati dejanski stan in pravni naslov za svoj zahtevek ter navesti dokazila, ki se jih namerava posluževati za pravdo ali stvar.

Komisija obvesti o tem nasprotno stranko ter jo pozove, da v danem roku pisмено izpodbija obstojnost siromašnega stanja, se izjavi o stvari ter poda svoje razloge za izpodbijanje prosilčevega zahtevka. Če nasprotna stranka pride na razpravo o prošnji, komisija lahko poskusi poravnavo. — V eni in isti pravdi se ne more dati siromaška pravica obema strankama (čl. 20).

Zoper sklepe komisije pri tribunalu, ki dovoli, odreče ali odvzame siromaško pravico, je dopusten rekurz na komisijo pri apelacijskem sodišču, ki pa preskuša stvar samo glede verjetnosti, ali bo prosilec imel uspeh v pravdi ali stvari. Rekurz ima odložno moč.

V nujnih primerih more predsednik komisije siromaško pravico začasno dovoliti, dokončno pa potem odloči komisija sama.

Posebno zanimiva sta naslednja člena.

Po čl. 3 se siromaška pravica „ne daje za pravde po cesijah terjatev ali pravic drugih oseb, razen če se nedvomno pokaže, da je bila cesija izvršena za plačilo terjatev ali prej obstoječih pravic“.

Čl. 34 pa določa tole:

„Kadar v teku pravde trditve stranke s siromaško pravico ne kažejo več, da bi bile pravno osnovane, ali se taka stranka poslužuje drugega odvetnika ali prokuratorja, kakor mu ga je dodelila komisija ali je prenehalo stanje siromaštva ali ga sploh ni bilo in stranka ni bila več vredna uživati siromaško pravico, ali če se končno iz drugih razlogov

pojavi, da je nehala vsaka umestnost ali dolžnost pravdo nadaljevati, morejo stranki s siromaško pravico nasprotna stranka, odvetniki in prokuratorji, odrejeni za zastopanje, odvetniške zbornice, njihovi upravni in disciplinski sveti kakor tudi državno tožilstvo, od predsednika komisije, ki je siromaško pravico podelila, zahtevati, da se ta prekliče ...“

Zakon ima razen tega še druge dobre misli in podrobne določbe o tem, kako naj se izterjajo takse in stroški od stranke, ki je podlegla in od siromašne stranke, ako se ji odvzame siromaška pravica ali ako je taka stranka pozneje prišla do dohodkov, da zmore takse in druge stroške, od katerih je bila začasno oproščena. Te določbe za namene te razprave ne prihajajo v poštev.

Glede podeljevanja siromaške pravice za tožbe po cesijah je pa še strožja Španija, ki daje „defensa for pobre“ le za uveljavljanje pravic, ki pristojijo siromašni stranki sami. Cesionar take pravice ne dobi kakor je tudi ne dobi tisti, ki je pridobil pravice od tretjih oseb. Izvzeta je samo pridobitev po podedovanju.

Španski zakon je zadel pravo. Če bi se dovolila siromaška pravica za tožbe, kadar je prosilec pridobil svojo terjatev ali pravico po cesiji za poplačilo svoje terjatve ali pravice, se bojim, da se bodo zopet našli zvijačni ljudje, ki znajo ubrati pot okoli zakona. Sklenili bodo navidezen posel, s katerim se terjatev ali pravica popolnoma legalno prenese na drugo osebo; ta pridobi za sebe siromaško pravico in more potem z zlorabo te pravne dobrote voditi pravdo zoper zavezanca. Terjatev in druge pravice se lahko prenesejo na drugo osebo s prirejeno kupoprodajo ali z daritveno pogodbo ali kot navidezno plačilo za izvršeno delo ali storjeno službo, da se kar nič ne bo poznalo, da gre v resnici za cesijo ali za prenos zaradi pravdanja s siromaško pravico. Še celo legalni prenos terjatve na zahtevajočega upnika v izvršilnem postopanju bi se pri nas mogel zlorabiti. M. ima dvomljivo terjatev proti B.-u, pa bi jo rad iztožil brez velikih stroškov in siceršnjega rizika. Tudi bi hotel biti zaslišan kot priča in ne kot stranka. Dogovori se s C.-om, naj ga zaradi nalašč za to prirejene terjatve toži. M. se da kontumacirati ali sklene s C.-om sodno poravnavo. C. vloži izvršilni predlog proti M.-u, in zarubi njegovo terjatev proti B.-u. Sodišče prenese terjatev na C.-a. B. noče plačati, C. zaprosi in dobi siromaško pravico in vloži tožbo proti B.-u in vesela pravda se začne, na podžig in v korist M.-a.

Zato bi se določba glede prepovedi priznave siromaške pravice za pravde na podstavi cesije terjatev in pravic morala poostriti kakor v Španiji in pri nas uvesti tako, da se brezpogojno prepove priznava siromaške pravice za vse pravde po cesijah ali pravnih poslih, ki zakrivajo cesijo ali drugačen prenos terjatev ali pravico na prosilca, razen v primerih, če je prosilec pridobil terjatev ali pravico s pododovanjem.

Ako bi se to storilo, zastran poostritve ne bi bilo škode. Pri nas se redko zgodi, da bi ljudje iz siromašnejših slojev sprejemali v plačilo terjatve ali druge pravice; take primere bi skoro lahko izključili, ker tako zvani „majhni“ ljudje dobro računajo in se bolj držijo vidnih in otipljivih dobrin. Za prodano ali drugače odsvojeno blago, za izvršeno delo ali službo itd. zahtevajo denar v gotovini ali pa blago, ne pa plačilo s terjatvami ali dvomljivimi drugimi pravicami. Tudi si ne moremo predstavljati, da bi bila terjatev kaj vredna, ki jo kdo ponuja v dar in da bi bil obdarjeni tega posebno srečen. Če bi bil pa izjemoma kdo prizadet s tako poostreno določbo, bi bila izjemna škoda še vedno manjša, kakor jo pa trpijo tisti mnogi ljudje, zoper katere se naperjajo objestne ali neosnovane tožbe po cesiji in dobi tožilec siromaško pravico.

Določbe našega cpp., ki se tičejo siromaške pravice, bi se morale vsaj z delno dopolnitvijo cpp. izboljšati, da bi se s tem iztrebile in zajezele najgrše zlorabe in se bodo sodišča, odvetniki in stranke rešili kverulantov in drugih ljudi, ki to plemenito institucijo tako težko kompromitirajo in povzročajo tolikanj škode. Tistega, ki zlorabi siromaško pravico, se mora smatrati za nevrednega te dobrote pravnega reda. Kakor je zakon že predvidel kazen zbog objesti za stranke, ki z neresničnimi navedbami glede imovinskega stanja izmamijo pripoznavo siromaške pravice (170 cpp.), naj gre še en korak naprej in naj kaznuje tudi druge zlorabe, čim jih opazi, in sicer z odvzemom te pravice. Najnujnejše spremembe in dopolnitve si predstavljam takole:

Prvemu odstavku § 164 cpp. naj bi se dodale besede: „če je verjetno, da bo prosilec imel s tožbo ali obrambo uspeh, in da ne toži, oziroma se ne spušča v obrambo, iz objesti.“

Drugi odstavek § 166 cpp. naj bi glasil takole: „Prosilec mora navesti pravno stvar, činjenični stan in dokazila, ki se jih hoče posluževati in zlasti tudi to, ali

je morda terjatev pridobil od druge osebe z odstopom ali drugim prenosnim poslom. Nadalje mora priložiti potrdilo o imovinskih razmerah..." itd. kakor sedaj do konca tega paragrafa.

§ 167 cpp. naj bi se dodal:

„Sodišče more zahtevati, naj prosilec obstojnost svoje terjatve ali upravičenost svoje obrambe verjetno izkaže. Ako je treba, izvrši sodišče predlagane poizvedbe pri oblastvih in zasliši priče in izvedence. Tudi pozove nasprotno stranko, naj se v danem roku izjavi o prošnji tako glede zatrjevanega siromaštva kakor glede zahtevka siromašne stranke.

Siromaška pravica se ne sme priznati, če je prosilec pridobil terjatev ali pravico od druge osebe z odstopom ali pravnim poslom, ki zakriva cesijo ali drugačen prenos terjatve ali pravice. Izjema velja samo za terjatve in pravice, ki jih je prosilec pridobil s podedovanjem.

Zoper priznavo siromaške pravice ni pravnega sredstva. Če se pravica ne prizna, ima prosilec pravico do rekurza. Odločba rekurznega sodišča je dokončna.“

§ 169 cpp. naj bi se glasil:

„Pravdno sodišče prve stopnje mora vsak čas odvzeti siromaško pravico in sicer na predlog nasprotne stranke, državnega pravobranilca ali po službeni dolžnosti, brž ko se pokaže, da predpostavk, potrebnih za priznavo te pravice glede imovinskega stanja, ni bilo ob času priznave; kadar pa so prestale te predpostavke med pravdo zaradi tega, ker se je spremenilo strankino imovinsko stanje, izreče pravdno sodišče prve stopnje ali na predlog nasprotne stranke, državnega pravobranilca ali po službeni dolžnosti, da je siromaška pravica prestala.

Pravdno sodišče prve stopnje more po službeni dolžnosti ali na predlog nasprotne stranke odvzeti siromaško pravico, če se v teku pravde pokaže, da je siromašna stranka tožila ali se spustila v pravdo iz objesti ali nizkomiselnih nagibov ali da je vendar pridobila terjatev ali pravico od druge osebe z odstopom ali pravnim poslom, ki zakriva odstop ali drugačen prenos terjatve ali pravice.

Zoper ta sklep ima siromašna stranka rekurz. Odločba rekurznega sodišča je dokončna.“